

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

06.05.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року, протокол № 14

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності від 02 травня 2025 року

Присутні:

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННІПД:
завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор Вознюк А.А. (науковий керівник), провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Арешонков В.В., провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Грібов М.Л., провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Копан О.В., головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Тичина Д.М. (голова), провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О., провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Крижна В.В., старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М. (рецензент), старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В., старший науковий співробітник лабораторії, доктор філософії Гвоздюк В.В., старший науковий співробітник лабораторії, кандидат

юридичних наук Бурлака В.В., науковий співробітник лабораторії Скрипник С.С., здобувач лабораторії Будік І.М.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Севрук В.Г., провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Павленко С.О., старший науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук Бондар С.В., провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук, доцент Гелемей М.О (*рецензент*);

кафедра кримінології та інформаційних технологій: професор кафедри, кандидат юридичних наук Кулакова Н.В.;

науково-дослідна лабораторія з проблем державотворення та правозастосування ННПП: провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук Сюравич В.Г.

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.;

кафедра кримінального права: доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Смаглюк О.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Симоненко Н.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук Ткаченко І.М.;

уповноважений з антикорупційної діяльності: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Стрільців О.М.;

секретаріат Вченої ради: учений секретар, доктор юридичних наук, професор Василевич В.В.

Були присутні 9 докторів наук та 14 кандидатів наук (докторів філософії) за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірант Будік І. М. доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми обумовлена тим, що зростання рівня поширення наркотичних засобів і психотропних речовин у сучасному суспільстві

негативно позначається на здоров'ї громадян, публічній безпеці, економічній стабільності й соціальному розвитку держави. Значну частину злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів вчиняють якісно організовані злочинні організації, які мають високий рівень мобільності та конспірації, корупційні зв'язки в судових і правоохоронних органах, транснаціональний характер, міжнародні зв'язки, значні фінансові ресурси, використовують новітні технології виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання та збуту заборонених засобів і речовин. В умовах сьогодення злочинні організації активно адаптують свою діяльність до вимог сучасності, систематично удосконалюючи засоби та методи протиправної діяльності.

Це істотно ускладнює виявлення та документування такої категорії кримінально протиправних діянь, запобігання їм, а також актуалізує необхідність розроблення та впровадження нових підходів і механізмів протидії таким деліктам.

Наявна система запобігання та протидії організованим наркозлочинності в Україні є недостатньо ефективною через недосконалість законодавчого регулювання, недостатню координацію правоохоронних органів, корупцію, обмеженість ресурсів тощо. В умовах швидкого розвитку злочинних схем, новітніх технологій, зокрема використання інтернету й криптовалют для незаконного обігу наркотиків, постає необхідність удосконалення наявних законодавчих, правоохоронних і профілактичних механізмів.

Отже, актуальність обраної теми зумовлена як підвищенням суспільної небезпечності організованої злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів, так і нагальною потребою в розробленні нових ефективних методів та стратегій запобігання і протидії цим злочинам.

Аналіз відомостей, представлений у статистичних звітах Офісу Генерального прокурора, щодо закінчених проваджень засвідчує, що впродовж 2020–2024 років обліковано 1201 злочин, учинений злочинними організаціями у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що становило 16,9 % від усіх злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями у сфері наркообігу. За цей період спостерігається зростання рівня зазначених деліктів з боку учасників злочинних організацій: якщо 2020 року вчинено 147 таких злочинів, то 2021 року – 214 (+45,6 %), 2022 року – 194 (–9,3 %), 2023 року – 167 (–13,9 %), 2024 року – 479 (+186,8 %).

Динаміка кількості злочинів, учинених злочинними організаціями, є нестабільною із загальною тенденцією до істотного збільшення 2024 року. Це свідчить про посилення загроз, пов'язаних із діяльністю саме злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, що доводить необхідність активніших та ефективніших заходів протидії.

Попри значні досягнення вчених у розробленні зазначеної проблематики, чимало питань залишилися невирішеними. У науковій літературі бракує досліджень сучасного стану, основних тенденцій злочинів у сфері обігу

наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, їх суб'єктів, детермінант та заходів запобігання таким деліктам. Це позначається на ефективності запобігання діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів й актуалізує необхідність пошуку шляхів удосконалення цього напрямку правоохоронної діяльності.

Зазначене засвідчує потребу систематизації наукових знань і практичного досвіду у сфері запобігання організованому наркобізнесу, виявлення ефективних стратегій протидії йому, зокрема шляхом удосконалення законодавчих норм і правозастосовної практики. Проведення такого дослідження сприятиме підвищенню ефективності роботи правоохоронних структур, а також зниженню рівня організованої злочинної діяльності та поширення наркотичних засобів у суспільстві.

Отже, вивчення цієї проблематики є своєчасним кроком на шляху до створення безпечного суспільства та забезпечення національної безпеки країни.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії боротьби з організованою злочинністю, Стратегії національної безпеки України, Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року; Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки тощо

Метою дисертації є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення системи запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2020–2024 роки, понад 60 вироків, винесених упродовж 2008–2024 років у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській областях і м. Києві щодо учасників злочинних організацій, що вчиняли злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації. За результатами системного аналізу результатів теорії та правозастосовної практики, досвіду інших країн і міжнародних організацій аргументовано низку нових концептуальних положень, висновків і пропозицій щодо розв'язання цих проблем, зокрема:

– обґрунтовано необхідність виокремлення підстав кримінальної відповідальності за пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів шляхом: доповнення ст. 307 КК України підставами кримінальної відповідальності за таку пропозицію або

виокремлення таких підстав в окремій статті – наприклад, у ст. 307-1 КК України;

– за результатами вивчення судової практики встановлено особливості реалізації кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зокрема: 51,4 % засуджених отримують більш м'яке покарання, ніж передбачено законом; у 74,9 % випадків призначено покарання за сукупністю злочинів; найчастіше їх притягують до кримінальної відповідальності за ст. 307 КК України (85,7 %), ст. 306 КК України (10 %), ст. 309 КК України (8,6 %), ст. 311 КК України (8,6 %), ст. 321 КК України (8,6 %); у 57,1 % випадків з такими суб'єктами укладають угоди про визнання винуватості;

– з'ясовано стан учинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, упродовж 2020–2024 рр.;

– встановлено основні тенденції, які характеризують сучасний організований наркобізнес: 1) використання цифрових технологій (даркнету, соціальних мереж, криптовалюти тощо); 2) високий рівень організованості та масштабування злочинної діяльності; 3) соціальна інфільтрація та корупція; 4) адаптація до нових умов; 5) зростання обсягів внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків; 6) очікується зростання попиту на наркотики серед військовослужбовців, що є новим викликом для правоохоронних органів;

– доведено, що звітність щодо боротьби з організованими злочинними об'єднаннями у сфері незаконного обігу наркотиків (форма № 1-ОЗ (місячна), затверджена наказом Генерального прокурора від 30 червня 2020 року № 299) не враховує найпоширеніші злочини, передбачені ст. 307 КК України, що суттєво спотворює реальну картину організованої наркозлочинності, а тому запропоновано оновлення підходів до формування звітності, що забезпечить об'єктивний облік наркозлочинів, підвищить аналітичний потенціал правоохоронних органів і сприятиме ефективнішій боротьбі з організованими злочинними об'єднаннями в цій сфері;

– удосконалено основні напрями запобігання діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, з огляду на положення Стратегії боротьби з організованою злочинністю від 16 вересня 2020 року, проєкту Державної стратегії наркополітики на період до 2030 року та операційного плану з її реалізації на 2023–2025 роки, Плану дій ЄС щодо наркотиків на 2021–2025 роки, які охоплюють, зокрема, комплексний підхід як основу ефективного запобігання, посилення спеціалізованих заходів боротьби, удосконалення правового регулювання, використання сучасних технологій, розвиток міжнародної співпраці, підвищення рівня підготовки правоохоронців і судових експертів, удосконалення механізму конфіскації злочинних активів, використання досвіду міжнародних спецоперацій тощо;

– удосконалено систему детермінант цих злочинів;

– удосконалено положення про пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (сформульовано її дефініцію, визначено обставини, які можуть підтвердити таку пропозицію, а також встановлено значення її результативності для кваліфікації та призначення покарання);

– удосконалено типологію суб'єктів організованого наркобізнесу шляхом виокремлення: організаторів – включають головних організаторів (керівників) і керівників структурних частин, які підпорядковуються головним; виконавців – здійснюють виготовлення, фасування, перенесення, перевезення, пересилання, зберігання, збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також забезпечують функціонування всієї мережі злочинної організації («збувачі» або «кур'єри», «оператори», «кадровики», «хіміки», «водії», «комірники», «графітчики», «спортсмени», «фінансисти», «пошуковики», «айтішники», «фільтрувальники» та ін.);

– удосконалено положення щодо кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 307 КК України;

– удосконалено підставу спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченого ч. 4 ст. 307 КК України;

– дістало подальший розвиток: кримінально-правові та кримінологічні ознаки злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; пропозиції з удосконалення механізму кримінальної відповідальності учасників організованого наркобізнесу тощо.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджені та використовуються в: законотворчій діяльності; практичній діяльності; освітньому процесі; науковій діяльності. Це підтверджується відповідними актами впровадження.

Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 12 наукових публікаціях, серед яких п'ять – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, і сім – у збірниках матеріалів конференцій та круглого столу.

Після закінчення доповіді аспіранта присутніми були поставлені наступні питання:

Бурак М.В.: Що зумовило Ваш вибір теми дисертаційного дослідження, присвяченого протидії наркозлочинності?

Відповідь: Дякую за запитання. Я обрав тему своєї дисертації, бо вона близька мені як з професійної, так і з наукової точки зору. Маю досвід роботи у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків, зокрема розслідував великі справи, пов'язані з організованими злочинними угрупованнями. Це допомогло мені побачити слабкі місця у правозастосуванні та законодавстві.

Також я розумію, наскільки серйозною проблемою є організований наркобізнес: він шкодить не лише здоров'ю людей, а й сприяє корупції, міжнародній злочинності та іншим небезпекам. Тому важливо шукати наукові підходи до покращення законодавства та правоохоронної практики.

До того ж, у науковій літературі не вистачає глибокого аналізу цієї теми саме в українських умовах. Тож мій вибір теми — це результат поєднання мого практичного досвіду, наукового інтересу та актуальності проблеми для суспільства.

Стрільців О.М.: Розкажіть про найбільш значущі випадки виявленні та розслідуванні діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів з Вашої особистої практики.

Відповідь: Дякую за запитання. Виявленні та документуванні злочинної діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, зокрема тієї, що має ознаки організованості – це практично основний напрям моєї діяльності.

Один із найбільш значущих нещодавніх випадків стосувався викриття трансрегіональної злочинної групи, що діяла на території кількох областей України та спеціалізувалась на виготовленні й розповсюдженні психотропних речовин через інтернет-ресурси. У межах досудового розслідування, за участю міжвідомчої слідчо-оперативної групи, було проведено низку складних процесуальних дій: санкціоновані обшуки, негласні слідчі (розшукові) дії, тимчасовий доступ до електронних носіїв та фінансової документації.

Мій особистий внесок полягав у правовій оцінці дій фігурантів, обґрунтуванні підстав для отримання дозволів слідчого судді на окремі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, а також у підготовці висновків щодо процесуальної легітимності зібраних доказів.

Севрук В.Г.: Які сучасні технології та інноваційні підходи наразі використовуються у практиці протидії організованому наркобізнесу?

Відповідь: Дякую за запитання. У сучасній практиці протидії організованому наркобізнесу широко застосовуються інноваційні технології та комплексні аналітичні підходи, що значно підвищують ефективність виявлення, документування та припинення діяльності злочинних структур. Серед ключових інструментів слід виокремити:

1. OSINT-технології (Open Source Intelligence) – відкритий аналіз джерел в інтернеті, зокрема телеграм-каналів, даркнет-форумів, криптовалютних транзакцій. Ці технології дозволяють оперативно виявляти нові канали збуту наркотиків, відслідковувати ботоферми та схеми анонімного управління збутом.

2. Аналіз великих масивів даних (Big Data) – використовуються для зіставлення інформації про фінансові транзакції, переміщення осіб, використання транспортних засобів, що дозволяє будувати цілісну кримінальну аналітику.

3. Криптоаналітика – спеціальні програмні рішення для відстеження обігу криптовалют (наприклад, через блокчейн-аналіз), що дозволяє виявляти канали відмивання доходів, отриманих від наркобізнесу.

4. Інтелектуальні системи відеонагляду – з функцією розпізнавання обличч, номерних знаків, шаблонів поведінки для виявлення місць функціонування нарколабораторій або складів прекурсорів.

5. Негласні слідчі (розшукові) дії з використанням технічних засобів – аудіо- та відеофіксація, GPS-трекінг, дистанційне втручання у цифрові канали комунікації за рішенням суду.

6. Міжнародні платформи обміну інформацією – зокрема Europol, Interpol, UNODC, які сприяють координації зусиль на транснаціональному рівні.

Застосування зазначених технологій супроводжується необхідністю чіткого дотримання кримінально-процесуальних гарантій, що забезпечують легітимність здобутих доказів та захист прав учасників кримінального провадження.

Грібов М.Л.: Розкрийте зміст пропозицій про внесення змін до законодавства в контексті тематики вашого дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. У дисертації обґрунтовано ряд актуальних пропозицій щодо вдосконалення кримінального законодавства України у сфері протидії організованому наркобізнесу.

Обґрунтовано необхідність виокремлення підстав кримінальної відповідальності за пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів шляхом: доповнення ст. 307 КК України підставами кримінальної відповідальності за таку пропозицію або виокремлення таких підстав в окремій статті – наприклад, у ст. 307-1 КК України. Така ініціатива дозволить охопити кримінально-правовим впливом ранні стадії злочинної діяльності.

Підстави спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності запропоновано викласти в такій редакції: «Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги, вказала джерело їх придбання та/або в інший спосіб активно сприяла виявленню та/або розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина друга цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу)».

Рекомендовано обмежити надмірний суддівський розсуд у питаннях призначення покарання шляхом конкретизації підстав для застосування м'яких санкцій, що має запобігти невідповідному пом'якшенню відповідальності.

Обґрунтовано потребу призначення довічного ув'язнення для організаторів масштабних злочинних наркоугруповань і заборону для них на звільнення з випробуванням.

Запропоновано змінити облік наркозлочинності, зокрема оновити форму звітності № 1-ОЗ, яка не охоплює всі ключові складі злочинів (наприклад, за ст. 307 КК України), що спотворює реальну картину.

Ботнаренко І.А.: Які зарубіжні практики у сфері боротьби з організованим наркобізнесом, на Вашу думку, є найбільш ефективними та заслуговують на впровадження в Україні?

Відповідь: Дякую за запитання. Дякую за запитання. Вважаю, що Україні варто звернути увагу на досвід інших країн, де боротьба з організованим наркобізнесом вже дає хороші результати.

Наприклад, у Японії добре працює комплексний підхід: вони борються не тільки з наркоторговцями, а й з причинами, чому люди вживають наркотики. Там велика увага приділяється профілактиці, освіті, а також боротьбі з продажем наркотиків через інтернет.

У Європейському Союзі добре налагоджена співпраця між країнами. Вони використовують сучасні технології, штучний інтелект і аналітику, щоб виявляти наркомережі та блокувати незаконні фінансові потоки.

У США також застосовують цікаві підходи: активно залучають громадськість, аналізують відкриту інформацію з інтернету, а також співпрацюють з міжнародними структурами для розкриття великих злочинних схем.

Крім того, у багатьох країнах використовують спеціальні комп'ютерні програми для аналізу злочинної активності. Це дозволяє краще розуміти, де й коли може статися правопорушення, і запобігати йому заздалегідь.

Україна може адаптувати ці підходи до своїх реалій: створити єдину базу даних злочинців, боротися з продажем наркотиків онлайн, розвивати цифрові навички у правоохоронців. Це підвищить ефективність нашої системи боротьби з наркобізнесом.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Кандидат юридичних наук, старший дослідник Гелемей М. О. Дисертаційне дослідження Ігоря Будіка є актуальним, оскільки поширення організованого наркобізнесу є серйозною загрозою національній безпеці України, особливо в умовах війни та економічної нестабільності. Дисертація присвячена вивченню загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання злочинам, пов'язаним із незаконним обігом наркотичних засобів, що здійснюються злочинними організаціями. Автор провів всебічний аналіз міжнародного досвіду (ЄС, США, Японії, Чилі), національних стратегій, нормативно-правових актів, судової практики та думок фахівців. Розроблено практичні пропозиції для удосконалення національної політики боротьби з організованим наркобізнесом, включно з рекомендаціями щодо застосування сучасних технологій і штучного інтелекту. Дисертаційне дослідження є науково обґрунтованим, має глибоку емпіричну базу й не містить порушень академічної доброчесності.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у

разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, старший дослідник Брисковська О.М. Дисертаційна робота є своєчасною й важливою для сучасної правозастосовної практики в Україні. Тема організованої наркозлочинності охоплює складні соціальні, кримінологічні та безпекові аспекти, які потребують системного підходу. Авторка дисертації проаналізувала сучасні підходи до протидії наркобізнесу як в Україні, так і за кордоном, узагальнила кращі світові практики (ЄС, США, Японії) та запропонувала шляхи їх адаптації в українських реаліях. Значну увагу приділено цифровим загрозам – незаконному обігу наркотиків через інтернет, а також антикорупційним і фінансовим аспектам боротьби з наркозлочинністю. Робота містить теоретичну й практичну цінність, обґрунтовані пропозиції щодо законодавчих змін і вдосконалення діяльності правоохоронних органів. Порушень академічної доброчесності не виявлено, зауваження рецензентів були враховані.

Дисертація Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем щодо формування заявленої криміналістичної методики розслідування. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Арешонков В.В., провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Грібов М.Л., провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Копан О.В., старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В., старший науковий співробітник лабораторії, доктор філософії Гвоздюк В.В., старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурлака В.В., провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Севрук В.Г., провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Павленко С.О.

Будік І.М. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми

дисертаційної роботи, а також корекції його подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації щодо дисертації Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації»

Дисертація Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Зростання рівня поширення наркотичних засобів і психотропних речовин у сучасному суспільстві негативно позначається на здоров'ї громадян, публічній безпеці, економічній стабільності й соціальному розвитку держави. Значну частину злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів вчиняють якісно організовані злочинні організації, які мають високий рівень мобільності та конспірації, корупційні зв'язки в судових і правоохоронних органах, транснаціональний характер, міжнародні зв'язки, значні фінансові ресурси, використовують новітні технології виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання та збуту заборонених засобів і речовин. В умовах сьогодення злочинні організації активно адаптують свою діяльність до вимог сучасності, систематично удосконалюючи засоби та методи протиправної діяльності.

Це істотно ускладнює виявлення та документування такої категорії кримінально протиправних діянь, запобігання їм, а також актуалізує необхідність розроблення та впровадження нових підходів і механізмів протидії таким деліктам.

Наявна система запобігання та протидії організованим наркозлочинності в Україні є недостатньо ефективною через недосконалість законодавчого регулювання, недостатню координацію правоохоронних органів, корупцію, обмеженість ресурсів тощо. В умовах швидкого розвитку злочинних схем, новітніх технологій, зокрема використання інтернету й криптовалют для незаконного обігу наркотиків, постає необхідність удосконалення наявних законодавчих, правоохоронних і профілактичних механізмів.

Отже, актуальність обраної теми зумовлена як підвищенням суспільної небезпечності організованої злочинності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів, так і нагальною потребою в розробленні нових ефективних методів та стратегій запобігання і протидії цим злочинам.

Аналіз відомостей, представлений у статистичних звітах Офісу Генерального прокурора, щодо закінчених проваджень засвідчує, що впродовж 2020–2024 років обліковано 1201 злочин, учинений злочинними організаціями у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, що становило 16,9 % від усіх злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями у сфері наркообігу. За цей період спостерігається зростання рівня зазначених деліктів з боку учасників злочинних організацій: якщо 2020 року вчинено 147 таких злочинів, то 2021 року – 214 (+45,6 %), 2022 року – 194 (–9,3 %), 2023 року – 167 (–13,9 %), 2024 року – 479 (+186,8 %).

Динаміка кількості злочинів, учинених злочинними організаціями, є нестабільною із загальною тенденцією до істотного збільшення 2024 року. Це свідчить про посилення загроз, пов'язаних із діяльністю саме злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, що доводить необхідність активніших та ефективніших заходів протидії.

Пошук шляхів протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зокрема тим, які вчиняють учасники організованих злочинних об'єднань, був предметом дискусій у працях А. М. Бабенка, Ю. В. Бауліна, В. А. Бублейникова, В. І. Борисова, О. М. Брисковської, В. В. Василевича, А. А. Вознюка, М. О. Гелемея, В. В. Голіни, О. П. Гороха, О. М. Джужі, Л. В. Дороша, І. О. Доброреца, В. І. Женунтія, О. Г. Колба, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвинова, А. А. Музики, О. В. Наден, Є. С. Назимка, Д. Й. Никифорчука, І. В. Однолько, В. І. Осадчого, Г. І. Піщенка, Е. В. Расюка, А. В. Савченка, О. М. Стрільціва, Д. М. Тичини, Є. В. Фесенка, М. І. Хавронюка, Д. М. Цехана, В. І. Шакуна та ін. Попри значні досягнення вчених у розробленні зазначеної проблематики, чимало питань залишилися невирішеними. У науковій літературі бракує досліджень сучасного стану, основних тенденцій злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, їх суб'єктів, детермінант та заходів запобігання таким деліктам. Це позначається на ефективності запобігання діяльності злочинних організацій у зазначеній сфері й актуалізує необхідність пошуку шляхів удосконалення цього напрямку правоохоронної діяльності.

Зазначене засвідчує потребу систематизації наукових знань і практичного досвіду у сфері запобігання організованому наркобізнесу, виявлення ефективних стратегій протидії йому, зокрема шляхом удосконалення законодавчих норм і правозастосовної практики. Проведення такого дослідження сприятиме підвищенню ефективності роботи правоохоронних структур, а також зниженню рівня організованої злочинної діяльності та поширення наркотичних засобів у суспільстві.

Отже, вивчення цієї проблематики є своєчасним кроком на шляху до створення безпечного суспільства та забезпечення національної безпеки країни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії боротьби з організованою злочинністю (розпорядження Кабінету Міністрів

України від 16 вересня 2020 року № 1126-р), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020), Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки (Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX), Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р), Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 25 жовтня 2022 року (протокол № 14).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертації є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення системи запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *завдання*:

- з’ясувати сучасний стан дослідження проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації;
- визначити особливості кримінально-правової характеристики злочинних організацій у цій сфері;
- дослідити практику реалізації кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за вказані кримінально протиправні діяння, виявити типові проблеми й недоліки в застосуванні чинного законодавства;
- здійснити кримінологічний аналіз сучасного стану, структури та динаміки цих деліктів, виокремити основні їх тенденції;
- надати кримінологічну характеристику зазначених злочинних організацій, зокрема визначити їх типологію, структуру, особливості функціонування;
- встановити та класифікувати детермінанти діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів;
- запропонувати систему загальносоціальних і спеціально-кримінологічних заходів запобігання таким злочинам;
- сформулювати пропозиції з удосконалення кримінально-правових інструментів протидії організованому наркобізнесу в Україні з метою підвищення ефективності запобігання злочинам цієї категорії.

Об’єкт дослідження – організована злочинність у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та правовідносини, що виникають у процесі протидії їй.

Предмет дослідження – кримінологічна характеристика та запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації.

Методи дослідження. Для досягнення поставлених мети й завдань використано такі наукові методи: *діалектичний* – надав можливість дослідити аспекти явища організованого наркобізнесу, необхідні для розроблення заходів запобігання цьому виду злочинності в їх розвитку, взаємозв'язку та взаємозумовленості, а також визначити тенденції розвитку кримінально протиправної діяльності в зазначеній сфері (розділи 2, 3); *формально-логічний* – для визначення, уточнення і систематизації основних понять, що стосуються злочинних організацій та заходів запобігання їм, а також для формулювання теоретичних положень і висновків (розділи 1–3); *порівняльно-правовий* – з метою аналізу вітчизняного й зарубіжного законодавства щодо запобігання злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків, що вчиняють учасники цих організованих злочинних об'єднань (розділ 3); *системно-структурний* – для визначення структури злочинних організацій, класифікації заходів запобігання злочинам, які вони вчиняють, а також побудови логічної структури дослідження (розділи 1–3); *статистичний* – для узагальнення емпіричної інформації, що характеризує стан, структуру, динаміку, тенденції, особливості злочинів, учинених злочинними організаціями у сфері наркообігу, а також особливості реалізації кримінальної відповідальності за ці делікти (підрозділи 1.3, 2.1, додатки); *аналізу документів* – під час вивчення матеріалів судової практики (розділи 1–3, додатки).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2020–2024 роки, понад 60 вироків, винесених упродовж 2008–2024 років у Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Кіровоградській, Львівській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Черкаській областях і м. Києві щодо учасників злочинних організацій, що вчиняли злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним науковим дослідженням сучасних проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації. За результатами системного аналізу результатів теорії та правозастосовної практики, досвіду інших країн і міжнародних організацій аргументовано низку нових концептуальних положень, висновків і пропозицій щодо розв'язання цих проблем, зокрема:

вперше:

– обґрунтовано необхідність виокремлення підстав кримінальної відповідальності за пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів шляхом: доповнення ст. 307 КК України підставами кримінальної відповідальності за таку пропозицію або

виокремлення таких підстав в окремій статті – наприклад, у ст. 307-1 КК України;

– за результатами вивчення судової практики встановлено, що реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів має такі особливості: близько 40 % вироків, винесених щодо учасників злочинних організацій, стосуються тих організованих злочинних об'єднань, які спеціалізуються на злочинах у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів; 13,6 % виправдувальних вироків за ст. 255 КК України пов'язані з недоведенням злочину; 51,4 % засуджених отримують більш м'яке покарання, ніж передбачено законом; у 92,7 % випадків призначення покарання за ст. 255 КК України та 74,9 % випадків призначення покарання за сукупністю злочинів таке покарання, як позбавлення волі, призначається в мінімально можливих межах санкції статті або навіть нижче від найнижчої межі, встановленої в цій санкції; найчастіше їх притягують до кримінальної відповідальності за ст. 307 КК України (85,7 %), ст. 306 КК України (10 %), ст. 309 КК України (8,6 %), ст. 311 КК України (8,6 %), ст. 321 КК України (8,6 %); нечисельними є випадки притягнення до кримінальної відповідальності також за ст. 305, 313, 315, 317, 320 КК України; у 57,1 % випадків з такими суб'єктами укладають угоди про визнання винуватості, а в 77,5% випадків укладення таких угод до засуджених застосовують звільнення від відбування покарання з випробуванням; майже 40 % засуджених реально не відбуває покарання у виді позбавлення волі на певний строк, оскільки їх звільняють від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України);

– з'ясовано стан учинення злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, упродовж 2020–2024 рр., який характеризувався такими ознаками: 1) ці делікти займали значну частку серед усіх злочинів, учинених в організованих формах співучасті (близько 29,5 %); 2) спостерігається значне збільшення як кількості злочинів, учинених організованими групами та злочинними організаціями загалом (з 2020-го до 2024 року збільшилася в 2,2 раза), так і вчинених ними деліктів у сфері наркообігу (з 2020-го до 2024 року збільшилася в 1,8 раза); 3) частка злочинних організацій у сфері наркоторгівлі збільшилася з 12 % 2020 року до 21,5 % 2024 року; 4) частка злочинів, учинених організованими групами, навпаки, поступово зменшується (з 88 % 2020 року до 78,5 % 2024 року); 5) абсолютна кількість як злочинів, учинених організованими групами, так і злочинів, учинених злочинними організаціями, збільшується; 6) 2025 року й наступних роках очікується подальше зростання рівня як організованої злочинності загалом, так і у сфері наркообігу зокрема;

– встановлено основні тенденції, які характеризують сучасний організований наркобізнес: 1) використання цифрових технологій (даркнету, соціальних мереж, криптовалюти тощо); 2) високий рівень організованості та масштабування злочинної діяльності; 3) соціальна інфільтрація та корупція;

4) адаптація до нових умов; 5) зростання обсягів внутрішнього виробництва синтетичних наркотиків; 6) очікується зростання попиту на наркотики серед військовослужбовців, що є новим викликом для правоохоронних органів;

– доведено, що звітність щодо боротьби з організованими злочинними об'єднаннями у сфері незаконного обігу наркотиків (форма № 1-ОЗ (місячна), затверджена наказом Генерального прокурора від 30 червня 2020 року № 299) не враховує найпоширеніші злочини, передбачені ст. 307 КК України, що суттєво спотворює реальну картину організованої наркозлочинності, а тому запропоновано оновлення підходів до формування звітності, що забезпечить об'єктивний облік наркозлочинів, підвищить аналітичний потенціал правоохоронних органів і сприятиме ефективнішій боротьбі з організованими злочинними об'єднаннями в цій сфері;

удосконалено:

– основні напрями запобігання діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, з огляду на положення Стратегії боротьби з організованою злочинністю від 16 вересня 2020 року, проєкту Державної стратегії наркополітики на період до 2030 року та операційного плану з її реалізації на 2023–2025 роки, Плану дій ЄС щодо наркотиків на 2021–2025 роки, які охоплюють, зокрема, комплексний підхід як основу ефективного запобігання, посилення спеціалізованих заходів боротьби, удосконалення правового регулювання, використання сучасних технологій, розвиток міжнародної співпраці, підвищення рівня підготовки правоохоронців, удосконалення механізму конфіскації злочинних активів, використання досвіду міжнародних спецоперацій тощо;

– систему детермінант злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації, яка передбачає такі фактори виникнення та поширення цих деліктів: соціально-економічні – низький рівень добробуту населення; морально-психологічні – деградація суспільних цінностей, толерантність до наркотиків, прагнення швидкого збагачення; медичні – наркотична залежність; суспільно-політичні – корупція, відсутність ефективної наркополітики; організаційно-управлінські – брак ресурсів для протидії, неефективність розслідувань, низький рівень підготовки правоохоронців, складнощі у викритті наркобізнесу в Інтернеті; правові – недосконале кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство, неефективна система покарання та його відбування;

– положення про пропозицію незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (сформульовано її дефініцію, визначено обставини, які можуть підтвердити таку пропозицію, а також встановлено значення її результативності для кваліфікації та призначення покарання);

– типологію суб'єктів організованого наркобізнесу шляхом виокремлення: організаторів – включають головних організаторів (керівників) і керівників структурних частин, які підпорядковуються головним; виконавців – здійснюють виготовлення, фасування, перенесення, перевезення, пересилання,

зберігання, збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, а також забезпечують функціонування всієї мережі злочинної організації («збувачі» або «кур'єри», «оператори», «кадровики», «хіміки», «водії», «комірники», «графітчики», «спортсмени», «фінансисти», «пошуковики», «айтішники», «фільтрувальники» та ін.);

– положення щодо кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 307 КК України, шляхом: 1) підтримання пропозиції щодо вилучення з ч. 2 цієї статті слова «передача», оскільки термін «збут» охоплює передачу; 2) визнання кваліфікуючою ознакою цього делікту не лише збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян або збут цих речовин у місцях позбавлення волі, а й вчинення інших кримінально протиправних діянь, зазначених у ч. 1 цієї статті, у цих місцях; 3) визнання необґрунтованою пропозиції вчених доповнити цю статтю особливо кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину злочинною організацією»;

– підставу спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності, передбаченого ч. 4 ст. 307 КК України, шляхом викладення її в такій редакції: «Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги, вказала джерело їх придбання та/або в інший спосіб активно сприяла виявленню та/або розслідуванню кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (частина друга цієї статті, частина перша статті 309 цього Кодексу)»;

дістало подальший розвиток:

– кримінально-правові ознаки злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів (кількісний склад, стійкість, ієрархія, зорганізованість за попередньою змовою, мета), які мають важливе значення для кваліфікації кримінальних правопорушень, оскільки дають змогу визначити форму співучасті, відмежувати одне злочинне об'єднання від іншого, а також слугують певним орієнтиром, з одного боку, у запобіганні фактам створення та участі в злочинних організаціях, а з другого – у розслідуванні відповідних кримінальних проваджень;

– кримінологічні ознаки сучасних злочинних організацій у сфері незаконного наркообігу, до яких належать: спеціалізація – зосередженість на виготовленні та збуті наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів; планування – розроблення загальних і детальних схем злочинної діяльності; чіткі внутрішні правила – система безпеки, заохочень, покарань і дисципліни; використання сучасних технологій – месенджерів (Telegram, Signal), платіжних систем (Easy Pay, Global Money), криптовалютних гаманців (Binance, Cakewallet) тощо; функціонування онлайн-наркокрамниць – забезпечення безконтактного збуту й рекламування наркотиків; конспірація – обмежена поінформованість учасників, використання вигаданих імен,

криптовалют, постійна зміна засобів зв'язку та місця перебування; корупційні зв'язки – сприяння уникненню викриття та усунення конкурентів. Розроблено типологію суб'єктів організованого наркобізнесу;

– обґрунтування недоцільності використання тлумачення стійкості, представленого в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23 грудня 2005 року № 13 (воно є занадто громіздким, неконкретизованим і таким, що суперечить відповідним дефініціям кримінального правопорушення, вчиненого організованою групою, і кримінального правопорушення, вчиненого злочинною організацією, у ст. 28 КК України);

– пропозиції з удосконалення механізму кримінальної відповідальності учасників організованого наркобізнесу (для організаторів організованих злочинних об'єднань запропоновано передбачити можливість призначення довічного позбавлення волі, значних штрафів і заборонити їх звільнення від відбування покарання з випробуванням, а також рекомендовано максимально застосовувати кримінально-правові чи кримінальні процесуальні норми, що заохочують до співпраці з правоохоронцями у виявленні та розслідуванні таких деліктів, до рядових учасників організованих злочинних об'єднань і, навпаки, вживати найсуворіших заходів кримінально-правового характеру до організаторів і найактивніших учасників);

– обґрунтування необхідності вдосконалення норм щодо призначення покарання з метою обмеження суддівського розсуду у випадках застосування надто м'яких заходів до учасників організованих злочинних об'єднань.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, упроваджені та використовуються в:

– *законотворчій діяльності* – для вдосконалення законодавства щодо запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації;

– *правозастосовній діяльності* – під час розслідування цих злочинів, а також запобігання їм (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 7 лютого 2025 року № 20675-2025);

– *науково-дослідній діяльності* – у дослідженнях проблем запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 11 березня 2025 року № 23-нд);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін з кримінології та кримінального права (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 11 березня 2025 року № 22-оп).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно, усі сформульовані в ній положення є результатом особистих досліджень. Праці інших дослідників з відповідними посиланнями використано з метою обґрунтування окремих положень дисертації.

У науковій статті «Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», підготовленій у співавторстві, здобувачеві належать результати вивчення вироків, винесених упродовж 2008–2022 років.

У науковій статті «Кримінологічна характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів», підготовленій у співавторстві, здобувачеві належать положення щодо кримінологічних ознак злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено на таких наукових заходах: «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 24 листопада 2022 року), «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 30 листопада 2022 року), «Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 2 листопада 2023 року), «Актуальні проблеми кримінального права» (м. Київ, 23 листопада 2023 року), «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (м. Київ, 7–8 грудня 2023 року), «Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану» (м. Львів, 8 листопада 2024 року), «Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості» (м. Львів, 14 березня 2025 року.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 12 наукових публікаціях, серед яких п'ять – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, і сім – у збірниках матеріалів конференцій та круглого столу, зокрема:

в яких опубліковані основні наукові результати:

1. Вознюк А. А., Будік І. М. Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 74, ч. 2. С. 199–207. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.68>.

2. Будік І. М. Кримінально-правова характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 4 (104). С. 252–266. DOI: 10.33766/2786-9156.104.252-266.

3. Вознюк А. А., Будік І. М. Кримінологічна характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 2 (106). С. 23–37. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.106.2.23-37>.

4. Будік І. М. Детермінанти злочинів, що вчиняють учасники злочинних організацій в сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і

прекурсорів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 5. С. 672–679. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.104>.

5. Будік І. М. Шляхи вдосконалення кримінально-правових інструментів протидії організованому наркобізнесу в Україні. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 3 (107). С. 197–208. DOI: 10.32782/2786-9156.107.3.197-208.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Будік І. М. Актуальні питання запобігання діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 24 листоп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 127–130.

2. Будік І. М. Призначення покарання учасникам злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 30 листоп. 2022 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 199–202.

3. Будік І. М. Типологія учасників злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 114–117.

4. Будік І. М. Заходи конспірації у діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 268–272.

5. Будік І. М. Місце корупції в детермінації організованого наркобізнесу. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 295–297.

6. Будік І. М. Окремі питання кваліфікації дій учасників злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Теорія та практика протидії злочинності в умовах правового режиму воєнного стану* : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 8 листоп. 2024 р.). Львів : Львів. Держ. ун-т внутр. справ, 2024. С. 32–34.

7. Будік І. М. Використання сучасних технологій у протидії організованому наркобізнесу. *Штучний інтелект у правовій практиці: межі та можливості* : зб. тез круглого столу (14 берез. 2025 р.) / упоряд. О. О. Барабаш. Львів : ЛьвДУВС, 2025. С. 41–43.

Характеристика особистості здобувача. Будік Ігор Миколайович 1990 року народження, освіта вища – юридична, у 2011 році закінчив Харківський національний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» (диплом спеціаліста).

Після закінчення навчання працював в слідчих підрозділах ГУМВС України в Донецькій області.

З 2018 року – начальник відділу розслідування злочинів, виявлених ДПН (ДБН), управління розслідування особливо тяжких злочинів Головного слідчого управління Національної поліції України, де працює й донині.

З вересня 2022 року по теперішній час – аспірант заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ України.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із мародерством є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації».

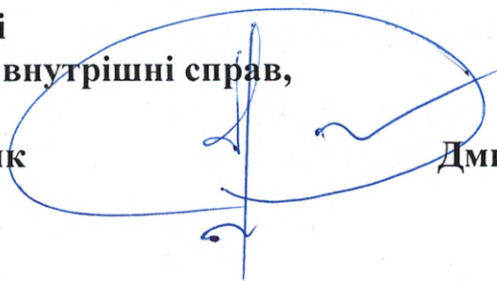
2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Будіка Ігоря Миколайовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Будіка Ігоря Миколайовича «Запобігання злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, що вчиняють злочинні організації» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Були присутні 9 докторів наук та 14 кандидатів наук (докторів філософії) за профілем поданої на розгляд дисертації.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 23, проти – немає, таких, що утримались – немає.

**Головуючий –
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності
ННПД Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник**

Дмитро ТИЧИНА